

“Böyle Buyurdu Zerdüşt” Kitabındaki Üst İnsan Kavramının Üstün Yetenek Kavramı Bağlamında İncelenmesi

An Analysis of The Concept of Superior Human in The Book "Böyle Buyurdu Zerdüşt" in The Context of The Concept of Giftedness

Hasan Hüseyin YILDIRIM ^{1a}

^a Arş. Gör., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Bolu, Türkiye
ORCID: 0000-0001-5125-8069
hhyildirim96@gmail.com

Havva BİLGEN-BÜYÜK ^b

^b Özel Eğitim Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, Denizli, Türkiye
ORCID: 0000-0002-2652-8343
h.bilgenn17@gmail.com

Anahtar

Kelimeler:

- 1.Nietzsche
- 2.Üst insan
- 3.Üstün yetenek
- 4.Doküman incelemesi

Keywords:

- 1.Nietzsche
- 2.Superior human
- 3.Giftedness
- 4.Document review

Öz

Nietzsche insanın en gelişmişini üst insan kavramı şeklinde tanımlarken üstün yeteneklilik “akranlarına göre olağanüstü düzeyde başarı veya başarı potansiyeli gösteren birey” şeklinde kabul edilmiştir. İnsanın kendini aşması için üst insana ulaşılması gereklidir ve dolayısıyla üstün yetenek kavramından bahsedebiliriz. Kitabında bahsettiği üst insan kavramı ile üstün yetenek kavramı arasında benzerlikler var olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle üst insanın özelliklerinden yola çıkarak üstün yetenekli bireyin özelliklerine benzer çıkarımlar yapmak mümkündür. Dolayısıyla bu çalışmada üst insan kavramının üstün yetenek kavramı bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında üstün yetenek kavramı üst insan kavramının hangi özellikleriyle örtüştüğü, üst insan kavramının tanımları, üstün yetenekli bireylerin eğitim ve eğitmeni özellikleri üst insana hizmet eden insanlar ile örtüşüp örtüşmediği, üstün yetenek kavramıyla örtüşüp örtüşmediği gibi sorulara cevap aranmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve bu çalışmaya uygun olarak tasarlanan doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında üst insan kavramının güç istenci, sorgulayıcılık, özgüven, yaratıcılık, yenilikçilik ve öznellik bakımından üstün yetenek kavramıyla örtüştüğü görülmüştür. Aynı zamanda üst insana hizmet eden insanların özelliklerinin üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin özellikleriyle de benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Abstract

While Nietzsche defines the concept of the superhuman as the most advanced human being, giftedness is accepted as "an individual who shows an extraordinary level of success or potential for success compared to his/her peers". When the superhuman is reached, it is necessary to surpass oneself, and at this point the concept of giftedness can be mentioned. It is thought that there are similarities between Nietzsche's concept of the superhuman and the concept of giftedness. Accordingly, it is possible to make inferences with the characteristics of gifted individuals based on the characteristics of the superhuman. Accordingly, this study aims to examine the concept of superhuman in the context of the concept of giftedness. Within the scope of the research, answers were sought to the questions of definitions of the concept of superhuman, whether it overlaps with the concept of giftedness, which characteristics of the concept of giftedness overlap with the concept of superhuman, and whether the education and educator characteristics of gifted individuals

¹ Sorumlu yazar/Corresponding author

overlap with the people who serve the superhuman. Document analysis was utilized in the research designed in accordance with the qualitative research method. Content analysis technique was used to analyze the data. As a result of the research, it is seen that the concept of superhuman overlaps with the concept of giftedness in terms of creativity, inquisitiveness, will power, self-confidence, subjectivity, and innovation. At the same time, it was concluded that the characteristics of teachers of gifted students and the characteristics of people who serve the superhuman are similar.

Geliş Tarihi:

09.05.2024

Kabul Tarihi:

11.06.2024

Yayın Tarihi:

29.06.2024

Atıf: Yıldırım, H. H. ve Bilgen-Büyük, H. (2024). "Böyle Buyurdu Zerdüş" kitabındaki üst insan kavramının üstün yetenek kavramı bağlamında incelenmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 19-28. <https://doi.org/10.60107/maunef.1481166>

Citation: Yıldırım, H. H. & Bilgen-Büyük, H. (2024). An analysis of the concept of superior human in the book "Böyle Buyurdu Zerdüş" in the context of the concept of giftedness. *MAUN Journal of Education*, 4(1), 19-28. <https://doi.org/10.60107/maunef.1481166>

Giriş

Nietzsche üst insan kavramını kendi içinde bütünleştirmiştir. Nietzsche'ye göre üst insanın gelmesi ile mevcut sorunlar ortadan kalkmaz. Üst insana hep ihtiyaç duyulur ve yaşam hep tekrarlardan oluştuğu için üst insan hep o noktada vardır (Nietzsche, 2007). Yaşanan sorunlar ortadan kalksa bile hayat hep tekrarlardan oluştuğu için üst insana her zaman ihtiyaç duyulur. Üst insana ulaşmak ulaşılmayacak kadar hayali değil, kolaydır hatta bizzat insanın kendisindedir. Olağandışı heyecanlar yaşatan ve bu heyecanı kendi içinde barındıran bir yalnızlıktır (Akçadağ, 2019). Üst insana ulaşıldığında insanın kendini aşması gereklidir. Bu noktada da üstün yetenek kavramından söz edilebilir.

Üstün yeteneklilik konusuna yönelik literatür incelendiğinde, erken dönem tanımların genellikle dar kapsamlı ve kısıtlayıcı olduğu görülmektedir. Bu tanımlar, çoğunlukla yetenek alanını ve zekâ düzeyini (örneğin IQ gibi) temel alarak yapılan sınırlı tanımlardır. Ancak, daha sonra çoklu zekâ teorisini dikkate alan ve üstün yetenekliliği daha geniş bir bakış açısıyla ele alan tanımlar gelişmiştir. Bu yeni yaklaşımlar, yalnızca bilişsel yetenekleri değil, aynı zamanda çeşitli yetenek ve ilgi alanlarını da içerecek şekilde genişletilmiştir (Jones, 2013; Çitil, 2018). Ülkemizde Özel Eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitimleri Komisyon Raporu'nda üstün zekâ ve üstün özel yetenek "üstün yetenek" başlığı altında toplanmış ve tanımı şu şekilde yapılmıştır: "Üstün yetenekliler, genel ve/ veya özel yetenekleri açısından, yaşitlarına göre yüksek performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir.

"Üstün yetenekliler, bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kaldığı, kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklılaştırılmış programlara gereksinim duyan gruptur" (1. Özel Eğit. Kons. 1991). Zekâ seviyelerine göre çocuklar, belirli yaşlarda özgün davranış özellikleri sergileyebilirler (Sak, 2012). Bu nedenle, üstün yetenekli çocukların gelişimsel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar çeşitli bilimsel yöntemler kullanır. Bu yöntemler arasında vaka çalışmaları (çocuğun gelişim geçmişi ve aile geçmişinin incelenmesi), çocuğa dair tutulan çeşitli kayıtların değerlendirilmesi, anketler, gözlemler gibi metotlar bulunur. Ayrıca grup zekâ testleri, grup başarı testleri, bireysel zekâ testleri, yaratıcılık testleri, eleştirel düşünme testleri ve resim, müzik gibi sanat alanlarına

yönelik özel testler gibi çeşitli ölçekler de kullanılmıştır (Bildiren & Uzun, 2007). Araştırmacılar, bu çeşitlilikteki metodolojik yaklaşımlar sayesinde üstün yetenekli çocukların özgün özelliklerini ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamayı hedeflerler.

Bu bağlamda Nietzsche (2007) insanın en gelişmişini üst insan olarak tanımlarken, üstün yeteneklilikte literatürde “akranlarına göre olağanüstü düzeyde başarı veya başarı potansiyeli gösteren birey” olarak tanımlanmaktadır (Sak, 2012). Nietzsche'nin üst insan ile ilgili açıklamalarında üstün yetenek kavramına dair benzerlikler bulmak mümkündür. Bu noktadan hareketle insanüstüne göre aşılması gereken şeyler ifadesinden üstün yeteneğe dair birçok özellikle karşılaşılmaktadır. Konu derinlemesine irdelenince de üstün yeteneğe dair çıkarımlar yapmak mümkün görünmektedir. Bu noktadan hareketle “Nietzsche'nin en gelişmiş insan türü olarak tanımladığı canlıda hangi üstün yetenek özelliklerini bulacağız?” sorusunu cevaplamak için çalışmada Nietzsche'nin insanlığın en gelişmiş olarak tanımladığı süper insan kavramı ile üstün yetenek kavramı arasındaki örtüşen özellikler incelenecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Nietzsche'nin üst insan kavramının üstün yetenek kavramı bağlamında incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

- Üst insan kavramının tanımları, üstün yetenek kavramıyla örtüşmekte midir?
- Üstün yetenek kavramı üst insan kavramının hangi özellikleriyle örtüşmektedir?
- Üstün yetenekli bireylerin eğitim ve eğitimci özellikleri üst insana hizmet eden insanlar ile örtüşmekte midir?

Yöntem

Bu araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalar derinlemesine inceleme yapılan veri toplama yöntemlerinden olan gözlem, görüşme ve doküman analizleri gibi araçların kullanıldığı ve durumların gerçekçi, kapsamlı bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan nitel bir sürecin gözlendiği araştırma modelidir (Yıldırım & Şimşek, 2011). Buna göre araştırmanın sorusu doğrultusunda bilgi veren, belirtilen kavram hakkında özellikler içeren yazılı materyalden yararlanılarak doküman incelemesi yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerin analizinde ilgili kavramları, konuları, özellikleri ve anlamları belirlemek amacıyla materyalin ayrıntılı ve dikkatli bir şekilde incelenmesi olarak ifade edilen içerik analizinden yararlanılmıştır (Berg & Lune, 2012). İçerik analizi süreci, benzer verilerin belirli bir kavram veya konu çerçevesinde toplanması, düzenlenmesi ve okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanması adımlarından oluşur. Verilerin doğruluğunu sağlamak için, her bir araştırmacı verileri birden fazla kez gözden geçirir. Daha sonra, veriler sadeleştirilerek belirgin kodlar çıkarılır. Araştırmacılar, kendi oluşturdukları

kodlama anahtarlarını karşılaştırarak kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısını hesaplarlar. Hesaplamalar, Miles & Huberman (1994) tarafından geliştirilen formüle dayanır: [Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı)] X 100. Bu yaklaşımla, kodlayıcılar arası uyum oranı %90 olarak belirlenmiştir. Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra, kodlar uygun temalara göre düzenlenir. Son olarak, doğrudan alıntılar kullanılarak bulgular okuyucuya sunulur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Yapılan araştırmada geçerlilik ile güvenilirlik için uzman değerlendirmesine başvurulmuştur. Uzman değerlendirmesi iki farklı şekilde yapılabilir. Birincisi, araştırmacının uzman ile toplantı yapmasıdır. Bu konuşmada, araştırmacılar, araştırma sürecinin tüm aşamalarında uzmanlara rehberlik sağlamak için sözlü olarak bilgi verir. Toplanan verileri ve elde edilen sonuçları paylaşarak, kendi yaklaşımının ve düşünce yapısının geçerliliğini uzmanların rehberliğinde değerlendirirler. Uzmanlar, süreçle ilgili sorular sorar, ham verileri gözden geçirir ve analiz yapar. Ayrıca, süreçlerin uygunluğuna ilişkin geri bildirim sunarlar. İkinci aşamada ise araştırmacı, çalışma tasarımı ve analizi de dahil olmak üzere tüm belgeleri uzmana gönderir. Uzmanlar, çalışmayı dikkatle inceleyerek kontrol yapar ve geri bildirimde bulunur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu araştırmada, araştırmacılar, özel eğitim alanında uzman olan kişiye tüm ilgili belgeleri gönderilmiştir. Uzman gerekli incelemeleri yaptıktan sonra, araştırma deseninin ve analizlerin uygun olduğunu teyit etmiştir. Ek olarak özel eğitim alanında çalışan makalenin yazarları kitabı ayrı ayrı okumuş ve literatürdeki üstün yetenek öğretmen özellikleri ile üstün yetenek özellikleri açısından çıkarımlar yapmıştır. Bu yapılan çıkarımlardan verileri kodlamıştır ve kodlamalar karşılaştırıldığında da bu özelliklerin uyumlu oldukları görülmüştür.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma, sistematik alan yazın taraması, doküman incelemesi veya derleme çalışması türünde olduğundan, Etik Kurul İzni gerektiren çalışmalar kategorisine girmemektedir. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir. Çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Bulgular

Verilerin analizi sonucunda araştırma bulgularına tablolar ile yer verilmiştir.

Tablo 1. *Üst İnsan Kavramının Tanımları*

	Üstün yetenek kavramıyla örtüşen tanımlar	Üstün yetenek kavramıyla örtüşmeyen tanımlar
	Kendini geliştiren varlıktır.	Acı çekmeyi benimseyen ve acı çekmenin onu geliştirdiği görülen varlıktır.
	Normal insanların üstünde olan varlıktır.	
f	2	1
Toplam		3

Tablo 1 incelendiğinde Nietzsche'nin Böyle Buyurdu Zerdüşt kitabında üst insan kavramı ile ilgili toplamda 3 tanıma yer verildiği görülmüştür. Bu tanımlardan 2 tanesinin üstün yetenek kavramı ile örtüştüğü, 1 tanesinin de örtüşmediği görülmüştür.

Nietzsche'nin "Normal insanların üstünde olan varlıktır." tanımını Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesi (2021) üstün yetenekli öğrenciler, özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren çocuklar olarak ifade edilmiştir.

Ek olarak bu çocuklar farklı öğrenme yollarından hızlı şekilde öğrenirler, özgüvenleri yüksektir, öğrenme ve algılamada çevresindekilerine ihtiyaç duymadan motive olabilirler, meraklı ve kendini geliştirmekten keyif alan yaratıcı bireylerdir (Winner, 1996).

Tablo 2. Üst insan kavramının özellikleri

	Üstün Yetenek Kavramıyla Örtüşen Özellikler	Üstün Yetenek Kavramıyla Örtüşmeyen Özellikler
	Evlenme, iki kişinin bütün yarattıklarından daha üstün bir varlık getirme iradelerine dayanır.	Üst insanın önceliği kendine veren bencil bir varlık olması.
	Üst insanın iyiliğinin fazla olması	İnsanlarla eşit olmadığı, bazı insanların üst insanlara yakinken bazılarının değersiz olduğu
	İnsan, yüksek insan ve üst insan kavramlarına yer verilmiştir.	
	En yüksek insan, yeryüzünün en yüksek hükümdarı olmalı.	
	Üst insanın toplumda olumsuz yönde farklı olarak algılanması	
f	5	3
Toplam		8

Tablo 2 incelendiğinde Nietzsche'nin Böyle Buyurdu Zerdüşt kitabında üst insan kavramı ile ilgili toplam 8 özelliklere yer verildiği görülmüştür. Bu tanımlardan 5 tanesinin üstün yetenek kavramı özellikleri ile örtüştüğü 3 tanesinin örtüşmediği görülmüştür.

Nietzsche "Evlenme, iki kişinin bütün yarattıklarından daha üstün bir varlık getirme iradelerine dayanır" olarak ifade etmiştir. Bu anlamda kuşakların özellikleri zekâ olarak incelendiğinde daima ilerleyen ve gelişen bireylere doğru ilerlemiş olduğumuz görülmektedir. Zekâ açısından bakacak olursak dünya nüfusunun zekâ testleri ile ölçülen ortalama zekâ düzeyi 20. yüzyılda hızlı bir şekilde artmıştır. Örneğin akıcı zekanın bir kuşaktan diğer kuşağa yaklaşık olarak 18-20 IQ puanı arttığı saptanmıştır (Flynn,1999). Teknolojinin ilerlemesi ve bilgiye kolay erişim olması ilerleyen bir kuşağın olmasında büyük bir etkidir.

Ruhunuzda büyüklüğe karşı o kadar yabancısınız ki 'İnsanüstü' bile iyiliğiyle size korkunç gelecektir." ifadesinin üstün yeteneklilerin çevrelerine karşı duyarlı oldukları, başkalarına karşı empati duydukları, yardımsever oldukları, alçakgönüllü oldukları özellikleri ile örtüşmektedir (LeVine & Tucker, 1986; Lovecky 1993).

"Çünkü en yüksek insan, yeryüzünün en yüksek hükümdarı olmalı." sözüyle üstün yeteneklilerin hem kendisinden hem de çevresinden beklentileri oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Çoğu alanda risk alabilirler. Çevresel sorunlara karşı çözüm odaklı ve duyarlıdırlar. Çevrelerinde bu bireylerin lider olarak algılanması (Davis vd., 2004; Ulusoy vd., 2014) örtüşmektedir.

Nietzsche, kitabında insan, yüksek insan ve üst insan kavramlarına yer vermiştir. Stanford-Binet Zekâ Ölçeği'ne göre normal ve üstü zekayı, 110-119 yüksek zekâ ve dehalar, 120-130 parlak zekâ, 130 ve üstü çok parlak zekâ olarak üç kategoride sınıflandırmıştır (Uğurel- Şermin,1987).

Nietzsche üst insanın bencil bir varlık olması gerektiğinden söz etmiştir. Üstün yeteneklilerin özellikleri olumlu yönde teşvik edilmediğinde üstün yetenekli çocuklar bu özelliklerini olumsuz amaçlar ve bencillik için kullanabilir (Tannenbaum, 2000).

Üst insanın toplumda olumsuz yönde farklı olarak algılanması ifadesinin Demirtaş (2023) tarafından yapılan araştırmada üstün yetenekli çocukların öğretmenleri tarafından sosyal açıdan eksik olarak diğer çocukları küçük görme gibi olumsuz özelliklere sahip oldukları belirtilmiştir.

Tablo 3. Üst insanın eğitim ve eğitimci özellikleri

	Üstün Yeteneklilerin Eğitim Özellikleri		Üstün Yeteneklilerin Eğitimci Özellikleri	
	Örtüşen Özellikler	Örtüşmeyen Özellikler	Örtüşen Özellikler	Örtüşmeyen Özellikler
	Üst insan insanlar tarafından oluşturulabilir.		İnsanüstünün geleceğini anlamak ister.	
	Üst insanın kendini geliştirmesine yol gösterici olunması.	Yalnızca üst insanın geliştirilmesi gerektiği	İnsan üstü için kendini feda etmesi	
			İnsan üstüne yararlı olmak için çalışması ve keşifler yapması	Kendilerini yok sayarak hizmetkar olma derecesinde üst insan için çalışmaları
f	2	1	3	1
Toplam	3		4	

Tablo 3 incelendiğinde Nietzsche'nin kitabında, 3 tane eğitim özelliğinden söz edilmiştir. Bu özelliklerden 1 tane eğitim özelliğinin örtüşmediği, diğer 2 tane özelliğin örtüştüğü gözlenmiştir. Bunun yanında 4 tane eğitimci özelliklerden söz edilmiştir. Bu özelliklerden 3 tane eğitimci özelliklerinin örtüştüğü, 1 tanesinin de örtüşmediği gözlenmiştir.

Üstün yetenekli bireylerin öğretmen özellikleri de şu şekilde ifade edilebilir;

- Öğrencileriyle empati kurabilmeli ve onlar gibi hissetmelidir.
- Alanlarında derin bilgiye sahip, araştırmacı, etkili öğretim tekniklerini bilmelidirler.
- Farklı ortamlarda farklı materyallerle çalışma olanağı sunarlar (Lewis,1982).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Nietzsche'nin üst insan kavramının üstün yetenek kavramı bağlamında incelemek için yapılan bu araştırmanın sonunda elde edilen veriler ile üst insan kavramının tanımları, üst insan kavramının özellikleri ve son olarak da üst insanın eğitim ve eğitimci özellikleri irdelenmiştir.

Bu bağlamda *"Ben size 'İnsanüstü'nü öğretiyorum. İnsan, aşılması gereken bir şeydir. Onu yenmek için ne yaptınız? Şimdiye kadar bütün varlıklar kendilerinden üstün bir varlık yarattılar. Siz bu büyük yaratışın gerisinde mi kalacaksınız? İnsanı aşacağınız yerde hayvanlığa dönmeyi mi tercih edeceksiniz? İnsana göre maymun nedir? Gülünecek veya acı bir utanç verecek bir şey. İşte insan da 'İnsanüstü'ne göre böyle olmalıdır. Gülünecek veya acı bir utanç verecek bir şey. Siz, solucandan insanlığa kadar yol aldınız ve içinizde birçok şey hâlâ solucandır. Bir zamanlar maymundunuz ve şimdi bile insan, her maymundan fazla maymundur. İçinizde en yetkininiz bile, yalnız bir ot ve hayal karışımıdır. Ben sizin hayalet veya ot mu olmanızı isteyeyim? Bakın size 'İnsanüstü 'nü öğretiyorum."* Yukarıdaki sözden de anlaşılacağı üzere insanı üst insan ile hayvan arasında gerilmiş bir ip olarak düşünen Nietzsche mevcut insanı değiştirmek ister. Daha güçlü ve daha yüksek bir insan türünün ortaya çıkması durumunda bir amacı vardır. Bir adım öteye geçebilmek insanda bulunması gereken en önemli yönüdür (Nietzsche 2011).

Nietzsche için önemli olan, insanın iyileştirilmesi değil, insanın kendi üstüne geçmesine yol gösterilmesi ve şu ana kadar insanın kendi amacını bu dünyada ve öte dünyada gördüğü için öne geçmesidir. Gerçek anlamda üstün insanın gerçekleştiği yer öte dünya ile bu dünyanın ötesidir (Wisser,1990). Nietzsche insanların şimdiye kadar daima bir gelişim içinde olduklarından, solucandan maymuna, maymundan insana devam eden bir evrim sürecinin devam ettiğinden bu evrimin devamı içinde insanların kendilerini geliştirmelerini, bu ilerleyişin gerisinde kalmamaları için kendilerinden daha üstün olan bir varlığı; üst insanı yaratmaları gerektiğini insanlara ve yüksek insanlara anlatma derindedir. Yüksek insanlar olarak ifade ettiği ise üst insan kavramını anlayabilen insanlardır.

1950'li yıllarda birçok araştırmacı ve psikolog üstünlüğün zekayla ilgili olduğunu açıkladı. Bu fikre dayanarak, yüksek zekâ bölümü (IQ) üstünlükle eş anlamlıdır. Daha sonraki yıllarda bu tanıma yaratıcılık ve motivasyon da eklenmiştir. Okullarda üstün yetenekli öğrencileri hazırlayan programlar zekâ testlerine göre öğrencileri belirlemeye başladı. Ancak bu testlerin yalnızca analitik ve sözel becerileri ölçtüğü, eleştirel problem çözme, yaratıcılık, pratik bilgi ve yaşamda yaygın olan başarıyı ölçemediği eleştirisi yapılmıştır (Sousa, 2003). Maker (2003)'e göre, yalnızca yüksek zekâ katsayısı (IQ) ile üstünlük göstermek, üstünlük kavramına ilişkin görüşleri olumsuz yönde etkileyecek ve

kavramın zenginliğini ve karmaşıklığını ortaya çıkaramayacaktır. Maker böylece mükemmelliğin temel özelliklerinin ilgi ve arzuların yanı sıra karmaşık sorunları çözme yeteneği olduğunu ortaya koyuyor. Üstün yetenekli çocuklar, karmaşık problemleri etkili, ilginç, eksiksiz ve basit bir şekilde çözen çocuklardır. Bu çocuklar sıklıkla basit problemleri çözebilirler; basit gibi görünen problemlerin karmaşık yönlerini ve yöntemlerini ortaya çıkarabilir veya çok karmaşık bir problemi çok basit bir şekilde çözebilirler. Buradaki en önemli nokta bu çocukların karışıklıklardan ve zorluklardan zevk aldıklarıdır. Maker'ın ifade ettiği üstün yetenek kavramında Nietzsche'nin başka bir unsuru olan acı unsuru ile benzerlik gösterildiği düşünülebilir. Ancak Nietzsche'ye göre acı, aranan ve yaşamın en önemli unsurlarından biridir. Üst insanın ortaya çıkma nedenlerinden biri kendisinden kurtulmak için düşündürmeyi sağlayan acıdır. Acı sonrası ruhunun teskin edilmesini "Acının fırtınalarından vadilere doğru süzülür ruhum" sözüyle filozofa göre ancak acıdan kurtulunca yaratıcı olunur. Bu noktada zorluk ve acı çekilmelidir. Üstün yetenekteki gibi karmaşıklık ve zorluğu çözme kabiliyeti ile bu durum örtüşmemektedir. Çünkü Nietzsche'ye göre üst insan acı çekmeyi benimsemeli ve iyinin en önemli noktası acı ve zorluk çekmek olmalıdır.

Nietzsche'nin 1880'li yıllarda ifade ettiği üst insana dair söylediği "*Ben o adamları severim, çünkü batmak ve kurban olmak için ancak yıldızların ardında bir yer aramazlar; aksine, kendilerini yaşama kurban ederler, ta ki yaşam bir zaman gelip 'İnsanüstü' 'nün olsun! Ben o adamı severim, çünkü anlamak için yaşar ve 'İnsanüstü' 'nün geleceğini anlamak ister. Ben o adamı severim, çünkü 'İnsanüstü'ne ev yapmak ve ona toprak, hayvan ve bitki hazırlamak için çalışır ve keşifler yapar. Böylece kendini yok etmek ister.*" ifadeleri incelendiğinde üst insanlara kendilerini adayan "o adam" ları üstün yetenekli bireylerin eğitime hizmet eden kuruluşlar, eğitimciler devlet desteği olarak düşünürsek ülkemizde genç Cumhuriyet'in üstün yeteneklilerin eğitimi alanındaki en önemli ilk uygulaması 1929 yılında kabul edilen 1416 sayılı "Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun" yasasıdır (Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, 2014). Bu yasa bugün de hala geçerliliğini koruyarak yetenekli öğrencilere burs vererek yurtdışındaki saygın üniversitelere göndermiştir (Levent, 2011).

Nietzsche, üst insanın bilgeliğinin kendilerini güçlü ve bilgin olarak değerlendiren insanları bile etkisi altına alacağını ifade etmiştir. Üstün yetenekli bireyler de gelişimin tüm alanlarında yaşatlarının ilerisindedirler. Erken yürür, erken konuşur, okumayı erken yaşta öğrenirler. Zengin sözcük haznesine sahiptirler. Kelimeleri doğru şekilde söylerler ve yerinde kullanırlar. Akıcı bir konuşmaları vardır. Çoğu şeyi çabuk öğrenme, kavrama ve akılda tutma özellikleri vardır. Yaratıcılık ve mucitlik özellikleri vardır. Orijinal ve eleştirel düşünceye sahiptirler. Üstün yetenekli çocuklar zihnen daima aktif olmayı arzularlar, geniş hayal kurma gücüne sahiptir. Buna bağlı olarak yaratıcılıkları da gelişmiştir. Yaratıcılık konusunda yaşatlarına oranla daha kolay ve esnek düşünebilmekte, en küçük ayrıntıları bile yorumlayabilmekte, aynı konuda çok farklı seçenekler üretebilmekte ve başkalarının aklına gelmeyeceği şeyleri düşünebilmektedirler. (Davaslıgil, 2004; Akarsu, 2001). Dolayısıyla bu bağlamda benzerlikler görülmektedir.

Üstün yetenekli bireylerin en önemli kişilik özellikleri mükemmeliyetçi olmalarıdır. (Akarsu, 2001, Davaslıgil, 2004). Silverman (1993)'a göre mükemmeliyetçilik durumu üstün yetenekli çocukların farklı zamanlarda gelişimlerini muhteva eden bir sonuçtur. Porter'ın (1999) göre birçok üstün zekâlı ve yetenekli bireyin benmerkezci özelliği daha azdır. Yaşatlarına göre başkalarının duygu ve düşüncelerine karşı daha hassas davranırlar. Ayrıca

üstün zekâlı bireyler diğer arkadaşlarının o andaki duygu durumunu anlayabilir ve bu duruma başka birisinin davranışının neden olduğunu fark edebilirler (LeVine & Tucker, 1986; Lovecky, 1993). Bu özellik olumlu yönde teşvik edilmediğinde üstün zekâlı bireyler bu özelliklerini olumsuz amaçlar ve bencillik için kullanabilir (Tannenbaum, 2000). Bu yönüyle Nietzsche'nin "Bakın, size 'İnsanüstü'nü öğretiyorum. O, bu yıldırımdır; o, bu deliliktir." sözüyle bu özellikler örtüşmektedir.

Nietzsche'nin üst insan kavramında eleştirel ve sorgulayıcılık hakimdir. Üst insan kendisini geliştirmeli ve önceliği kendisi olmalıdır. Bunlardan yola çıkarak üstün yetenekli bireylerin de önceliklerinin üst insan gibi kendisi olduğu söylenebilir (Tannenbaum, 2000). Çünkü üst insan çağın ötesinden uzaklaşmıştır. Dünya'ya bakış açısında, amaçlarında, davranışlarında ve hareketlerinde kendi gözünden bakan öznel bir yapı vardır. Üstün yetenekli bireylerde de görülen bu durum benzerlik göstermektedir.

Üst insan kavramının üstün yetenek kavramı bağlamında incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın sonunda Nietzsche'nin üst insanın da üstün yetenekli bireylere yönelik özelliklere, eğitimlerine, davranış biçimlerine yönelik çıkarımlar yapmak mümkündür. Nietzsche, insanın sürekli bir değişim içinde olduğunu söylemiştir. Üstün yetenekli bireylerde sürekli bir değişim içindedirler ve yaratıcılık becerileri gelişmiştir. Sürekli bir şeyler yapmak ve üretmek isterler. Üst insanda geleneksel ahlak anlayışına karşı çıkarak ahlak ve değer gibi kavramların içini kendisi oluşturur. Üstün yetenekli bireyde de günümüzde bu düşünce yer almaktadır. Üstün yetenekli birey kendisini geliştirirken yardım almaz ve üst insan da başarıyı kendisi sağlar. Bu bakımdan bu düşüncenin de üstün yetenekli bireylerin genel özellikleri ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Kaynakça

- Berg, B. L., and Lune, H. (2012). *Qualitative research methods for the social sciences* (8th ed.). Boston: Pearson.
- Bildiren, A. & Uzun, M. (2007). Üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesine yönelik bir tanılama yönteminin kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 31-39.
- Çitil, M. (2018). Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi politikalarının değerlendirilmesi. *Millî Eğitim, Özel Sayı/2018*, 143-172.
- Davis, G.A., Rimm, S.B., ve Siegle, D. (2004). *Education of gifted and talented* (Sixth Edition). MA: Pearson Education.
- Davashgil, Ü. (2015). *Türkiye'de Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi İle İlgili Bir Model Geliştirme Projesi*. <http://www.tuzyeksav.org.tr/wp-content/>
- Flynn, J. (1999) Searching for justice: The discovery IQ gains over time. *American Psychologist*, 54, 5-20.
- Jones, T. W. (2013). Equally cursed and blessed: Do gifted and talented children experience poorer mental health and psychological well-being? *Educational and Child Psychology*, 30(2), 44-66.

- Levent, F. (2011). *Üstün yeteneklilerin eğitimine yönelik görüş ve politikaların incelenmesi* (Unpublished doctoral dissertation). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Lewis, J. F. (1982). Buldozer sor chairs? Gifted students describe their ideal teachers. *Gifted Child Today*, 23, 16-19
- LeVine, E.S. & Tucker, S. (1986). Emotional needs of gifted children: A preliminary, phenomenological view. *The Creative Child and Adult Quarterly*, 11 (3), 156-165.
- Lovecky, D. V. (1993). The quest for meaning: Counseling issues with gifted children and adolescents. L. K. Silverman (Ed.), *Counseling the gifted and talented*. Denver: Love Publishing Company
- Maker, C., & Nielson, A. (1996). *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners*. Austin, TX: PRO-ED.
- Maker, J. (2003). New Directions in Enrichment and Acceleration, In N. Colangelo ve G. Davis (Ed.), *Handbook of Gifted Education*, (pp. 163 - 173). Boston: Allyn and Bacon.
- MEB. (2014). *Ecnebi memleketlere gönderilecek talebe hakkında kanun [The law about students to be sent abroad]*. Retrieved from http://orgm.meb.gov.tr/yogm/mevzuat/kanun_1416_sayi.pdf
- Nietzsche, Friedrich, *Tan Kızılığı*, çev. Hüseyin Salihoğlu, Ümit Özdağ, Ankara: İmge, 2007.
- Nietzsche, W.F., (2011). *Böyle Buyurdu Zerdüşt*, çev. Mustafa Tüzel, İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Porter, L. (1999). *Gifted Young Children*, Buckingham, Open University Pres.
- Sak, U. (2012). *Üstün zekalılar: Özellikleri tanınmaları eğitimleri. [The gifted: Their characteristics, identification, education]*. (2nd ed.). Ankara: Vize yayıncılık.
- Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted & talented*. Denver, Colorado 80222: Love Publishing Company.
- Tannenbaum, A. J. (2000). Giftedness: The ultimate instrument for good and evil. K. A. Heller, F. J. Monks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International handbook of giftedness and talent* (2. Ed., pp. 447- 465). Oxford: Elsevier.
- Ulusoy, H. F., Sakaltaş, E., Güneş, H., Dokgöz, M., Akın, Ö. ve Köseoğlu, S. (2014). *Özel yetenekli çocuklar aile klavuzu*. Millî Eğitim Bakanlığı- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Müdürlüğü, Ankara
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Winner, E. (1996). *Gifted children: Myths and realities*. Basic Books, New York. [file:///C:/Users/oem/Downloads/Gifted Children Myths and Realities.pdf](file:///C:/Users/oem/Downloads/Gifted%20Children%20Myths%20and%20Realities.pdf)
- Wisser, R. (1990). "Friedrich Nietzsche: Üstün İnsan Görünürde Mi?", *Felsefe Arşivi*, 27, 75-97.